

Motion till riksdagen

1988/89:U547

av Alf Wennerfors (m)

Svenskt stöd till Afghanistans folk

Kriget i Afghanistan är inne på sitt nionde år. Ännu ett år av ofattbart mänskligt lidande i krigets spår är till ända.

Förutsättningar finns för att 1988 blev en vändpunkt i kriget. Under året ökade möjligheterna för afghanskt självbestämmande och flera betydelsefulla framsteg i riktning mot fred gjordes. Det viktigaste framsteget var de avtal som den 14 april 1988 undertecknades i Genève mellan den sovjetstötta regimen i Kabul och den pakistanska regeringen. Även om avtalen har många brister, då de afghanska befrielseörelserna inte deltog i förhandlingarna, innebär överenskommelserna ett väsentligt steg i rätt riktning.

I överenskommelsen ingår en förklaring av Sovjetunionen och USA om internationella garantier och åtaganden bl.a. om att avstå från inblandning i Afghanistan och Pakistan och att respektera de förpliktelser om icke inblandning dessa båda sistnämnda länder enats om.

En central punkt är vidare skrivningarna om ett tillbakadragande av de sovjetiska trupperna. Med början den 15 maj 1988 fram till den 15 februari 1989 ska samtliga de ca 110 000 man starka trupperna dras tillbaka.

Avtalet innehåller också bestämmelser om hur tillbakadragandet ska genomföras. I denna ges FN en viktig roll. Bl.a. har en observatörsgrupp, i vilken Sverige ingår, bildats.

De i fjol ingångna överenskommelserna saknar bl.a. avtal om eld upphör. Det är därför inget avtal om fred. Överenskommelsen berör därför inte den grundläggande hur Afghanistan ska styras i framtiden.

Sveriges roll

Avtalen och det utlovade sovjetiska tillbakadragandet inger förhoppningar om att Afghanistan nu befinner sig i slutet på en lång tid av krig. Innan all utländsk inblandning i Afghanistan upphört och krigshandlingarna upphört bör Sverige arbeta efter flera handlingslinjer.

Ansträngningarna för att värna det afghanska folkets rätt till nationellt oberoende får inte avstanna. Sveriges arbete för att det afghanska folket ska få besluta om sin egen framtid och att Afghanistans suveränitet och territoriella integritet återupprättas bör enligt vår uppfattning fortsätta.

FN har spelat en mycket betydelsefull roll för de senaste årens utveckling i Afghanistan. Det är angeläget att FN:s arbete för Afghanistans nationella oberoende, fred och nationell försoning fortsätter. Detta arbete bör ges fortsatt starkt svenskt stöd.

Folkkrätten och FN-stadgan utgör ett gemensamt värn för alla jordens stater mot stormaktsövergrepp och brott mot de mänskliga fri- och rättigheterna.

För att värna folkkrätten och de däri ingående mänskliga rättigheterna är det angeläget att brott mot dessa påtalas. Den sovjetiska invasionen av Afghanistan är en brutal aggression och ett flagrant brott mot folkkrätten.

Sovjetunionen är permanent medlem av FN:s säkerhetsråd. I denna egenskap har Sovjetunionen enligt FN-stadgan ett speciellt ansvar för att upprätthålla internationell fred och säkerhet. De fortsatta krigshandlingarna medför att brott mot folkkrätten och FN-stadgan i Afghanistan har bibehållen aktualitet och därför bör påtalas.

Sovjetunionen har undertecknat konventionen om särskilt inhumana vapen. Dessutom har Sovjetunionen undertecknat Genèvekonventionens första tillägg från 1977 i vilken s.k. urskillningslösa attacker förbjuds.

Rapporter från Afghanistan anger att det sker brott mot både den aktuella konventionen och detta tillägg till Genève-konventionen.

Sverige bör på lämpligt sätt aktualisera dessa brott mot ingångna avtal.

FN har via en särskild kommission för mänskliga rättigheter tidigare granskat förhållandena i Afghanistan. Kommissionen kom till slutsatsen att det förekom tortyr, massakrer och summariska avrättningar i krigföringen i Afghanistan.

Det är angeläget att det nu sker en uppföljning av den tidigare genomförda granskningen. En sådan studie skulle, bl.a. om farhågorna om fortsatta allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna besannas, kunna stärka den internationella opinionens krav på starkare skydd av de mänskliga rättigheterna och av efterlevnaden av dessa.

Samtidigt bör Sverige kontinuerligt följa de stridandes respekt för de mänskliga fri- och rättigheterna i Afghanistan och påtala ev. övergrepp.

Den tidigare refererade utförda granskningen av FN om situationen i Afghanistan har bl.a. rapporterat om att falska leksaker, vilka egentligen är små granater, används i krigföringen. Sverige bör vid det arbete som f.n. pågår med att utarbeta en konvention om barns rättigheter aktualisera denna typ av krigföring.

Sovjets uttåg ur Afghanistan

Sovjets successiva uttåg ur Afghanistan är mycket positiv. Om Sovjets krigföring i Afghanistan upphör ökar förutsättningarna för global avspänning.

Under den senaste tiden har det rapporterats om att Sovjetunionen genomfört flygattacker på mål i Afghanistan från baser i Sovjetunionen. Detta är djupt oroande.

Sverige bör i kontakterna med Sovjetunionen och i internationella fora markera den stora vikt vi fäster vid att det sovjetiska uttåget sker enligt avtalets stadganden och att Afghanistans territoriella integritet efter ett tillbakadragande respekteras.

Det är angeläget att Sverige har en god bild av den afghanska konflikten. Härigenom är det möjligt för Sverige att med ökad kraft värna om afghanskt självbestämmande och fred och frihet för det afghanska folket.

Ett viktigt inslag i detta arbete är att Sverige i ökad utsträckning tar emot och lyssnar på representanter för de afghanska befrielseörelserna. Samtidigt bör kunskapen om och kontakterna med befrielseörelserna öka genom att fler svenska organisationer har kontakter och bedriver verksamhet. Medel för detta arbete bör reserveras anslagen till "Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer".

Humanitärt bistånd

De internationella organisationerna ges av den sovjetstödda afghanska regeringen dessvärre ej tillstånd att ge humanitär hjälp till civilbefolkningen eller de som internerats inom Afghanistans gränser.

Det är angeläget att Sverige bidrar till att lindra krigets verkningar. Vi bör därför arbeta för att internationella hjälporganisationer ges möjlighet att självständigt verka inom Afghanistan.

Sverige bör ge dirket humanitär hjälp till de nödlidande människorna från krigets Afghanistan. 40 mkr. ur anslaget "Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m.m." bör reserveras för detta ändamål.

Bistånd till flyktingar

Internationell hjälp ges f.n. till de nära fem miljoner afghanska flyktingar som finns i gränsläger i Pakistan och Iran.

Den svenska hjälpen har sedan invasionen 1979 i huvudsak lämnats till afghanska flyktingar i Pakistan. Denna humanitära hjälp har i år gått via Svenska Afghanistankommittén och FN. Erfarenheterna av denna hjälp är mycket goda.

Behovet av hjälp till flyktingarna är mycket stort. Sverige bör därför öka den humanitära hjälpen till flyktingarna.

Överenskommelsen mellan Kabulregimen och Pakistan innehåller avtal som berör det frivilliga återvändandet av afghanska flyktingar i Pakistan. I insatser för återuppbyggnad av Afghanistan bör hjälp till återvändande flyktingar vara en viktig del.

Återuppbyggnad

I Afghanistan har Sovjetunionen använt sina modernaste vapensystem. Den sovjetiska krigsmakten har under nio års stridigheter lagt stora delar av Afghanistan i spillror.

Förödelsen i Afghanistan efter krigföringen är mycket omfattande. Det mänskliga lidandet ohyggligt. Hjälpbehovet är mycket stort.

Afghanistan var innan kriget bröt ut mottagare av svenskt bistånd. Sverige bör efter förmåga bidra till omfattande humanitär hjälp till de krigs-

drabbade människorna i Afghanistan och återuppta sitt bistånd för att medverka i Afghanistans återuppbyggnad.

Världens rika länder bör ta fram planer för återuppbyggnad av det svårt sargade Afghanistan. Sverige bör inom FN och dess organ samt inom övriga för ändamålet lämpliga fora ta initiativ till internationell hjälp för återuppbyggnad i Afghanistan.

Sverige bör, när krigshandlingarna avslutats, återuppta det svenska biståndet till Afghanistan. Biståndet bör inledas under kommande budgetår. För detta ändamål bör under kommande budgetår 25 milj. kr. av medlen under "Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m.m." reserveras.

Parallellt med detta svenska bistånd bör Sverige aktualisera gemensamma nordiska insatser för bistånd till återuppbyggnad av Afghanistan.

Miljöinsatser

Genom särskilt den sovjetiska krigsmaktens ohyggliga krigföring har skadorna på den afghanska miljön blivit mycket omfattande. Jordbruket, som är grunden i den afghanska ekonomin, har åsamkats stora skador. Genom det svenska biståndets successiva inriktning på miljöinsatser är Sverige väl lämpat att ge bistånd till Afghanistan inom miljöområdet. Sådana insatser bör planeras under kommande budgetår och genomföras när krigshandlingarna avslutats.

Ett annat akut miljöproblem är de stora mängder av framför allt sovjetiskt krigsmateriel, t.ex. mineringar, vilka även vid ett krigsslut torde finnas kvar i Afghanistan. Sverige bör på lämpligt sätt ta internationella initiativ för att oskadliggöra och forsla bort krigsmaterielen och därigenom skapa bättre livsbetingelser för Afghanistans folk.

Hemställan

Med stöd av ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatta svenska ansträngningar för att värna om det afghanska folkets nationella oberoende,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt svenskt stöd till FNs arbete för att åstadkomma fred och nationellt självbestämmande för Afghanistans folk,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om brott mot folkrätten och FN-stadgan vid krigföringen i Afghanistan,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska initiativ för att påtala brott mot konventionen om inhumana vapen och urskillningslösa attacker,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationella undersökningar om brott mot de mänskliga rättigheterna vid krigföring i Afghanistan,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utarbetande om konvention om barns rätt,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökade svenska kontakter med de afghanska befrielseströmmarna,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av anslaget "Bistånd genom folk-rörelser och andra enskilda organisationer",

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om humanitärt bistånd,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad humanitär hjälp till afghanska flyktingar genom utnyttjande av 40 milj. kr. i anslaget "Katastrofer, återuppbyggnad m.m.",

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska initiativ för en internationell återuppbyggnadsplan,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen i övrigt anförts om användningen av anslaget "Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m.m.",

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskt initiativ för gemensamt nordiskt bistånd till Afghanistan,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda miljöinsatser i Afghanistan,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska initiativ för att undanröja kvarlämnad krigsmateriel i Afghanistan.

Stockholm den 25 januari 1989

Alf Wennerfors (m)